

Міністерство освіти і науки України

Львівський національний університет ветеринарної медицини

та біотехнологій імені С. З. Гжицького

Кафедра історії України, економічної теорії та туризму

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ І
ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС»**

**(для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності «Менеджмент», освітня програма «Менеджмент»)**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри історії України,

економічної теорії та туризму

Протокол № 8-2 від 26.08.2021 р.

Войтович Н.М., Походжук Д.Д. Методичні вказівки до семінарських занять та виконання самостійної роботи з дисципліни «Історія України і цивілізаційний процес» (для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності «Менеджмент», освітня програма «Менеджмент»). Львів, 2021. 30 с.

Рецензенти:

Денис Ірина Зеновіївна, к.і.н., доцент кафедри філософії, соціології та культурології Національного лісотехнічного університету України

Пахолок Інна Ростиславівна, к.і.н., старший викладач Відокремленого підрозділу «Львівська філія КНУКіМ».

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою факультету економіки та менеджменту Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, протокол № 7 від 31 серпня 2021 р.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Інтеграція України до загальноєвропейського освітнього простору вимагає ґрунтовного реформування вітчизняної вищої школи, переходу до принципово нових форм викладання гуманітарних дисциплін. Гуманітарні знання, набуті студентами, сприяють подоланню вузькофахового мислення, вихованню спеціалістів вищої кваліфікації, духовно багатих особистостей, які відчують моральну відповідальність за сучасне і майбутнє своєї Батьківщини, її цивілізаційний вибір.

Період незалежності в Україні пов'язаний з прагненням усвідомити своє місце і роль у світових процесах і міжнародній політиці. У цьому може допомогти цивілізаційний підхід до вивчення історії нашої держави. Без визначення місця країни у системі цивілізацій неможлива розробка обґрунтованих стратегічних напрямів державної політики. Саме тому актуальності набуває поглиблене дослідження всіх аспектів проблеми цивілізаційної ідентичності України. Адже сьогодні, як відомо, світ відмовився від формаційного підходу до періодизації суспільно-історичного розвитку і звернувся до цивілізаційного, що має ряд переваг.

Однією з найважливіших гуманітарних дисциплін у цьому контексті є, на наше переконання, «Історія України і цивілізаційний процес», яка включає в себе важливі етапи історичного та культурного-цивілізаційного шляху українського народу. Цей курс не є повторенням шкільної програми, а становить концептуально нову навчальну дисципліну, що поглиблює та систематизує знання студентів. Основу курсу складає суспільно-політична та державницька проблематика, внутрішня та зовнішня політика держави, культурний розвиток України, проблема етно- та культурогенезу нашого народу, його цивілізаційного вибору.

Мета: ознайомити студентів із історичною та культурною спадщиною, надати знання про сутність цивілізаційних (соціально-економічних, політичних та культурних) процесів, що відбувались у минулому й відбуваються в сучасній Україні, їх об'єктивну обумовленість, взаємозв'язки та взаємозалежності.

Завдання: визначення місця України в сучасному цивілізаційному розвитку на основі аналізу різноманітних концепцій цивілізації; прищеплення культури історичного мислення, вироблення вмінь аналізувати й оцінювати явища політичного та культурного розвитку українського суспільства у контексті світових подій та явищ, зіставляти цивілізаційні процеси з аналогічними в інших країнах, робити аргументовані висновки, застосовувати набуті знання для прогнозування цивілізаційного вибору нашої держави; формувати свідомість громадянина й патріота України та її культури.

Предмет: історико-культурна діяльність українського народу та процес формування цивілізацій на різних етапах його розвитку.

В результаті вивчення курсу історії України і цивілізаційного процесу студент повинен:

- **знати** основні теоретичні положення, важливі вузлові проблеми усіх тем програми, загальні закономірності історичного та культурного розвитку, складні та суперечливі явища нашої історії та культури, основну термінологію.

- добре **орієнтуватись** в історичних джерелах, основних культурних пам'ятках і науковій літературі по темі;

- **вміти** синтезувати набуті знання у відповідне світосприйняття та високу політичну культуру; творчо застосовувати набуті знання з історії та культури України у повсякденній діяльності, для орієнтації у суспільно-політичному та культурному житті, оцінювання суспільних явищ, подій, формувати власну наукову позицію щодо актуальних проблем сьогодення; самостійно осмислювати закономірності історичних цивілізаційних процесів; трактувати історичні пам'ятки як культурні явища, умови їх створення та вплив на подальший розвиток суспільства.

Загальні положення для виконання самостійної роботи

Самостійна робота є однією з форм навчального процесу і охоплює як аудиторну, так і поза аудиторну роботу студентів.

Однією з форм самостійної роботи студентів є вивчення матеріалів з літературних джерел, періодичних видань, законодавчих документів. Для раціонального запам'ятовування матеріалу потрібно скласти конспект основних тез або посилань на конкретні сторінки, що дозволить швидко знайти потрібний матеріал.

Готуючись до лекції, студенту треба опрацювати матеріал попередньої, користуючись додатково підручниками зі списку рекомендованої літератури. Це має особливе значення, оскільки в лекціях висвітлюється не весь матеріал, а лише основні теоретичні положення, найактуальніші проблеми.

Другою формою самостійної роботи є підготовка до семінарських занять, яка починається після опрацювання лекційного матеріалу. Студент повинен уважно вивчити теоретичні положення теми для відповіді на питання, які наведено у даних методичних вказівках. Метою проведення семінарського заняття є здійснення контролю опанування матеріалу студентами.

Наступною формою самостійної роботи для *студентів заочної форми здобуття освіти* є написання контрольних робіт з окремих тем чи розділів навчального курсу. Вони є важливим засобом перевірки знань студентів та використовуються під час підсумкового контролю.

Теми контрольних робіт обираються кожним студентом самостійно із числа запропонованих. Разом із тим, студенти можуть вносити свої пропозиції щодо тематики.

Однією з форм контролю є підготовка рефератів з основних питань тем. Написання реферату дає студентам можливість глибше вивчити проблемні питання. Студенти набувають навичок самостійної роботи з літературою, нормативними документами, вміють систематизувати матеріали і викладати його в письмовій формі.

Головні вимоги до змісту реферату – творчий підхід щодо підбору та викладення матеріалу. Реферат включає титульний аркуш, план, висновки, список використаної літератури. Обсяг реферату – не більше 10 сторінок друкованого тексту.

Формою самостійної роботи є також підготовка до іспиту. Вона пов'язана з систематичним вивченням питань та вмінням логічно викладати суть питання.

Тематика та плани семінарських занять

СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ.

ПЛАН

1. Періодизація історії України: загальна характеристика.
2. Трипільська протоцивілізація.
3. Кочова цивілізація (кіммерійці, скіфи, сармати) та її вплив на Україну в епоху раннього залізного віку.
4. Античні цивілізації у Північному Причорномор'ї.
5. Східні слов'яни у VI–IX ст.: проблема етногенезу, перші згадки, культура, міфологія.

Література до теми:

Баран В. Д. Давні слов'яни. Україна крізь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ : Альтернативи, 1998. Т. 2. 335 с.

Баран В. Д., Баран Я. В. Історичні витоки українського народу. Київ : Генеза, 2005. 207 с.

Бунятян К. П., Мурзін В. Ю., Симоненко О. В. На світанку історії. Україна крізь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ : Альтернативи, 1998. Т. 1. 335 с.

Відейко М. Ю., Бурдо Н. Б. Трипільська культура. Спогади про золотий вік. Харків : Фоліо, 2007. 415 с.

Геродот. Історії в дев'яти книгах / перекл., передм. та прим. А. О. Білецького. Київ : Академія Наук України, 1993. С. 180–228.

Грушевський М. Історія України-Руси. Том I. До початку XI віка. Львів : З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка, 1904. 628 с.

Давня історія України : у 2-х кн. / Толочко П. П. (керівн. авт. колективу), Козак Д. Н., Крижицький С. Д. та ін. Київ : Либідь, 1994. Кн. 1, 1995. 240 с. ; Кн. 2, 1995. 224 с.

Даниленко В. М. Кам'яна Могила. Київ : Наукова думка, 1986. 152 с.

Крижицький С. Д., Зубар В. М., Русяєва А. С. Античні держави Північного Причорномор'я. Україна крізь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ : Альтернативи, 1998. Т. 2. 351 с.

Макарчук С. А. Етнічна історія України. Навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 471 с.

Моця О. П. Стародавня доба. *Історія України: нове бачення : У двох томах.* Київ : Україна, 1995. Т. 1. С. 5–39.

Щодра О. Етногенез і велике розселення слов'ян у світлі джерел та історичних інтерпретацій. *Проблеми слов'янознавства*. 2016. Вип. 65. С. 9–27.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ : Генеза, 1997. 380 с.

Електронні ресурси до теми:

Відейко М. Трипільська цивілізація: походження українців, Шумер, Аратта та інші міфи. Без брому. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Xk-jXPSy4OY> (дата звернення 25.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том I. До початку XI віка. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur1.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Походження українців та їхніх сусідів. Лекція Леоніда Залізняка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=G4CL7FUHqgs> (дата звернення 25.08.2021).

ТЕМА I

КИЇВСЬКА РУСЬ – СЕРЕДНЬОВІЧНА ДЕРЖАВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ. ВТРАТА ПОЛІТИЧНОЇ ЄДНОСТІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ. ДЕРЖАВНИЙ РОЗВИТОК ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА. КУЛЬТУРА КИЇВСЬКОЇ ТА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ РУСІ.

ПЛАН 1-го заняття

1. Передумови виникнення і формування Київської Русі (кін. IX – X ст.). Теорії походження Давньоруської держави.
2. Піднесення і розквіт Київської держави за правління князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого.
3. Період роздробленості Русі, причини її занепаду. Монгольська навала.
4. Основні періоди розвитку Галицько-Волинської держави.

ПЛАН 2-го заняття

1. Київське християнство – основа формування та розвитку Давньоруської цивілізації.
2. Розвиток освіти у Київській державі. Давньоруська література та наука.
3. Соціально-економічний і політичний устрій Київської Русі.
4. Соціальні світи Київської Русі.

Література до теми:

Александрович В., Войтович Л. Король Данило Романович. Біла Церква : Видавець Олександр Пшонківський, 2013. 237 с.

Антонович Д. Українська культура. Збірник лекцій. Подєбради : Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання в Подєбрадах, 1940. 339 с.

Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. Київ : Наукова думка, 1988. 261 с.

Дашкевич Я. Р. Князь Лев Данилович – справжній та в традиції / Я. Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 66–69.

Дашкевич Я. Р. Король Данило в житті та бронзі / Я. Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 31–35.

Зема В. Східна політика папи Інокентія IV і коронування Данила Романовича. *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ. 2021. Вип. 19–20. С. 13–51.

Лисяк-Рудницький І. Феодалізм / І. Лисяк-Рудницький. *Історичні есе*. В. 2 т. Київ : Основи, 1994. Т. I. С. 47–52.

Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ : АртЕк, 1998. 727 с.

Ричка В. З історії міського (само)управління Київської Русі. *Український історичний журнал*. 2021. № 2. С. 4–18.

Ричка В. М. Повсякденне життя монастирів Київської Русі. *Український історичний журнал*. 1995. № 5. С. 48–56.

Ричка В. М. Шлюб і подружнє життя у Київській Русі. *Український історичний журнал*. 1992. № 1. С. 131–141.

Толочко П. П. Літописи Київської Русі. Київ : Київська Академія Євробізнесу, 1994. 86 с.

Щербаківський В. Кам'яна доба в Україні. Мюнхен : УВУ, 1947. XIII+87 с.

Щодра О. Між норманізмом та антинорманізмом: дискусії про походження Русі у світлі писемних джерел. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2018–2019. Вип. 19–20. С. 115–139.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ : Генеза, 1997. 380 с.

Електронні ресурси до теми:

Грушевський М. Історія України-Руси. Том I. До початку XI віка. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur1.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том II. XI-XIII вік. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur2.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том III. до року 1340. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur3.htm> (дата звернення 26.08.2021).

ТЕМА II

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ (XIV – ПЕРША ПОЛОВИНА XVII СТ.). КУЛЬТУРНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ. УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ФЕНОМЕН

ПЛАН 1-го заняття

1. Завоювання українських земель Великим князівством Литовським та Королівством Польським: порівняльна характеристика.
2. Об'єднання Литви і Польщі. Люблінська унія та її наслідки для України.
3. Виникнення українського козацтва. Козацькі повстання кін. XVI – поч. XVII ст.
4. Берестейська церковна унія: причини, умови, наслідки.

ПЛАН 2-го заняття

1. Діяльність православних братств та братських шкіл.
2. Особливості освіти та науки в ранньомодерну добу.
3. Музична культура і театральне мистецтво епохи Ренесансу.
4. Архітектура доби Ренесансу на українських землях.
5. Запорізька Січ: побут, звичаї, традиції козаків.

Література до теми:

Брехуненко В. Козаки на степовому кордоні Європи: типологія козацьких спільнот XVI – першої половини XVII ст. Київ : ВІПОЛ, 2011. 503 с.

Гудзяк Б. Криза і реформа. Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. Львів : Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії, 2000. 427 с.

Зема В. Конциліаризм і витоки унійних процесів у Київській митрополії. *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ. 2018. Вип. 18. С. 61–113.

Зема В. Чому і коли з'явилась полеміка щодо Filioque? *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ. 2017. Вип. 17. С. 336–372.

Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI–XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1966. 251 с.

Історія України в особах: Литовсько-польська доба / Дзюба О. та ін. ; упоряд. і авт. передм. О. Русина. Київ : Україна, 1997. 272 с.

Плохій С. Наливайкова віра: Козацтво та релігія в ранньомодерній Україні. Київ : Критика, 2006. 494 с.

Українська культура. Збірник лекцій / за ред. Д. Антоновича. Подебради : Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання в Подебрадах, 1940. 339 с.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ : Генеза, 1997. 380 с.

Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. Київ : Критика, 2008. 470 с.

Електронні ресурси до теми:

Гошко Т. Правове становище жінок за німецьким міським правом на руських землях у XIV – першій пол. XVII ст. URL: <https://uamoderna.com/md/hoshko-women-in-law> (дата звернення 18.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том IV. XIV–XVI віки – відносини політичні. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur4.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том V. Суспільно-політичний і церковний устрій і відносини в українсько-руських землях XIV-XVII в. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur5.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том VI. Житє економічне, культурне, національне XIV-XVII віків. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur6.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Лекція Наталі Яковенко «Україна у складі Великого князівства литовського та Речі Посполитої» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HQdV7r-RJIM> (дата звернення 19.08.2021).

Михайловський В. Русь після Русі, спадщина Речі Посполитої, негерой Наливайко і сепаратист Вишневецький. Без брому. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=v6Zq4VYdH4M> (дата звернення 25.08.2021).

ТЕМА III

НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ СЕРЕДИНИ XVII СТ. ДОБА «РУЇНИ». ОСТАТОЧНА ЛІКВІДАЦІЯ РОСІЙСЬКИМ САМОДЕРЖАВСТВОМ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОНОМІЇ. ПЕРША ХВИЛЯ ДЕЄВРОПЕЇЗАЦІЇ. СУПЕРЕЧЛИВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ЕПОХУ ПРОСВІТНИЦТВА

ПЛАН 1-го заняття

1. Причини та перебіг подій національно-визвольної війни середини XVII ст. (1648–1657 рр.).
2. Відродження української державності. Внутрішня та зовнішня політика Богдана Хмельницького. Переяславська Рада 1654 р.

3. Загальна характеристика епохи «Руїни».
4. Іван Мазепа, його зовнішня і внутрішня політика.
5. Основні етапи ліквідації Гетьманщини російським самодержавством упродовж XVIII ст.

ПЛАН 2-го заняття

1. Освіта та книгодрукування. Діяльність Києво-Могилянської академії (1632 р.).
2. Літературні твори. Козацькі літописи, полемічна література тощо.
3. Особливості української архітектури у XVIII ст.

Література до теми:

Брехуненко В. Богдан Хмельницький. Київ : ПП. Наталія Брехуненко, 2007. 69 с.

Горобець В. «Волимо царя східного...». Український Гетьманат та російська династія до і після Переяслава. Київ : Критика, 2007. 462 с.

Дашкевич Я. Р. Іван Мазепа і Росія / Ярослав Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 201–204.

Дашкевич Я. Р. Павло Тетеря / Ярослав Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 180–200.

Дашкевич Я. Р. Переяслав – 1654: три важкі питання / Ярослав Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 112–119.

Дашкевич Я. Р. Переяслав – 1654: ще три настирливі питання / Ярослав Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 119–123.

Збірник козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки. Київ : Дніпро, 2006. 976 с.

Когут З. Коріння ідентичности. Студії з ранньомодерної та модерної історії України. Київ : Критика, 2004. 351 с.

Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини 1760–1830. Київ : Основи, 1996. 317 с.

Лисяк-Рудницький І. Переяслав: історія і міф / І. Лисяк-Рудницький. *Історичні есе. В. 2 т.* Київ : Основи, 1994. Т. I. С. 71–82.

Літопис Самовидця / підгот. Я. І. Дзира. Київ : Наукова думка, 1971. 207 с.

Мицик Ю. Гетьман Іван Виговський. Київ : Києво-Могилянська Академія, 2004. 83 с.

Серов Д. О., Таїрова-Яковлева Т. Г. Смерть П. Полуботка в Петербурзі: як це сталося й що саме планував Петро I. *Український історичний журнал.* 2015. № 6. С. 48–57.

Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький. Полководець, дипломат, державотворець. Київ : Парламентське видавництво, 2020. 750 с.

Українська культура. Збірник лекцій / за ред. Д. Антоновича. Подєбради : Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання в Подєбрадах, 1940. 339 с.

Хижняк З. І., Маньківський В. К. Історія Києво-Могилянської академії. Київ : Києво-Могилянська Академія, 2003. 183 с.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ : Генеза, 1997. 380 с.

Яковлева Т. Гетьманщина в другій половині 50-х років XVII століття. Причини і початок Руїни. Київ : Основи, 1998. 447 с.

Електронні ресурси до теми:

Бовгиря А. Про Руїну та гетьманів-«зрадників» у козацьких літописах. Андрій Бовгиря у Без Бромю. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Tlew1fSkohU> (дата звернення 25.08.2021).

Горобець В. Розмови про козацьку революцію XVI – XVII ст. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Grb4vuG4H5s> (дата звернення 25.08.2021).

Мицик Ю. Українське козацтво. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qToV-a75OZg> (дата звернення 25.08.2021).

Таїрова Т. Про Мазепу, не братні народи і українців-засновників Російської імперії. Тетяна Таїрова. Без бромю. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Sd_2vHRt2a0 (дата звернення 25.08.2021).

Яременко М. Могилянці збудували Російську імперію і принесли захід на схід. Максим Яременко. Без бромю. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=F2rDxikrQAM> (дата звернення 25.08.2021).

Т Е М А І V

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ (АВСТРО-УГОРСЬКОЇ) ІМПЕРІЙ (КІН. XVIII – ПОЧ. XX СТ.).

ГЕНЕЗА ТА ПЕРІОДИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

ПЛАН 1-го заняття

1. Періодизація національного відродження XIX ст.
2. Західноукраїнські землі під владою Австрійської імперії. Реформи «освіченого абсолютизму».
3. Національно-культурний рух у Галичині. Руська Трійця.
4. «Весна народів» 1848–1849 рр. та її вплив на національне відродження у західноукраїнських землях. Діяльність Головної Руської Ради.
5. Суспільно-політичні течії на західноукраїнських землях у др. пол. XIX ст.: москвофіли, народовці.

ПЛАН 2-го заняття

1. Перші осередки національного відродження: Харківський та Київський університети.

2. Кирило-Мефодіївське товариство та формування української національної ідеї.
3. Ліберальні реформи Олександра II та контрреформи Олександра III.
4. Громадівський рух др. пол. XIX ст.
5. Євреї та поляки в етнонаціональній мозаїці українських земель (XIX ст).

Література до теми:

Аркуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України XIX століття : навчальний посібник. Львів, 2016. 408 с.

Бовуа Д. Російська влада і польська шляхта в Україні 1793–1830 рр. Львів : Кальварія, 2007. 295 с.

Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886). Київ : Критика, 2006. 631 с.

Грушевський М. С. Щоденник (1888–1894 рр.) / Підготовка до вид., передн. слово, упоряд., комент. і післям. Л. Зашкільняка. Київ : Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАНУ, 1997. 261 с.

Історіографічна класика. Антологія української історичної думки XIX – XX ст. / відп. ред. і авт. вступ. слова В. Смолій ; авт. супровідних статей, укладач приміток, коментарів, покажчиків і бібліографії О. Ясь. Київ : Інститут історії України НАН України, 2020. 598 с.

Когут З. Коріння ідентичности. Студії з ранньомодерної та модерної історії України. Київ : Критика, 2004. 351 с.

Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України / І. Лисяк-Рудницький. *Історичні есе. В. 2 т.* Київ : Основи, 1994. Т. I. С. 173–191.

Лисяк-Рудницький І. Структура української історії в XIX столітті / І. Лисяк-Рудницький. *Історичні есе. В. 2 т.* Київ : Основи, 1994. Т. I. С. 193–202.

Лисяк-Рудницький І. Українські відповіді на єврейське питання / І. Лисяк-Рудницький. *Історичні есе. В. 2 т.* Київ : Основи, 1994. Т. I. С. 11–134.

Світленко С. Українське XIX століття: етнонаціональні, інтелектуальні та історіософські контексти. Збірник наукових праць. Дніпро : Ліра, 2018. 479 с.

Сергієнко Г. Я. Кирило-Мефодіївське товариство: утвердження ідеї національного відродження України в слов'янському світі. *Український історичний журнал.* 1996. № 1. С. 14–28.

Ушкалов Л. Ловитва невловного птаха: життя Григорія Сковороди. Київ : Дух і Літера, 2017. 368 с.

Шпорлюк Р. Формування модерних націй: Україна – Росія – Польща. Київ : Дух і Літера, 2016. 551 с.

Якименко М. А. Становлення селянського (фермерського) господарства в Україні після скасування кріпосного права (1861–1918 рр.). *Український історичний журнал.* 1996. № 1. С. 3–14.

Електронні ресурси до теми:

Водотика Т. Дотягнути до принципу Парето. Скільки підприємців було в містах підросійської України в добу модернізації? URL: <https://uamoderna.com/md/vodotyka-entrepreneur> (дата звернення 26.08.2021).

Волковський В. Польські витоки українського націоналізму: польське українофільство XIX ст. URL: <https://uamoderna.com/md/volkovsky-nationalism> (дата звернення 26.08.2021).

Воробець Х. Довга дорога до Києва: паломництво у XIX столітті. URL: <https://uamoderna.com/md/vorobec-the-long-road-to-kyiv> (дата звернення 26.08.2021).

Вушко І. Свої серед чужих: австрійські чиновники та Галичина, 1772-1867 (книжка у шпаргалці). URL: <https://uamoderna.com/md/vushko-austrian-bureaucrats-galicia> (дата звернення 26.08.2021).

Кругляк М. Гуртожиток чи квартира? Житлові умови студентів підросійської України кін. XIX – поч. XX ст. URL: <https://uamoderna.com/md/kruhliak-students> (дата звернення 26.08.2021).

Куліков В. У боротьбі з традиціоналізмом: управлінські практики іноземних промисловців Півдня Росії наприкінці XIX – на поч. XX ст. URL: <https://uamoderna.com/md/251-251> (дата звернення 26.08.2021).

Липа І. «Тарасовці». (Зі споминів). *Письмо з просвіти*. 1922. Ч. 11–12. С. 91–92. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=11782> (дата звернення 26.08.2021).

Ранк Д. Орієнталізм галицьких євреїв і криза потрійної ідентичності Йозефа Рота. URL: <https://uamoderna.com/md/rank-joseph-roth> (дата звернення 26.08.2021).

Стамбол І. Молоді українці на тлі «Молодої Європи». URL: <https://tyzhden.ua/History/237644> (дата звернення 18.08.2021).

ТЕМА V

УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ XX СТ. ПОДІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917 – 1920 РР. ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЦИВІЛІЗАЦІЙНО-КУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ УКРАЇНИ

ПЛАН 1-го заняття

1. Трагедія України в роки Першої світової війни. Українські Січові Стрільці.
2. Революційні події в Росії (лютий-жовтень 1917 р.) та їх вплив на політичну ситуацію в Україні. Діяльність Центральної Ради.
3. Берестейський договір («хлібний мир») з Німеччиною та його наслідки для України.
4. Українська Держава гетьмана Скоропадського.
5. Створення та діяльність ЗУНР. Україно-польська війна 1918 – 1919 рр.
6. Директорія УНР.

ПЛАН 2-го заняття

1. «Ренесанс української культури» періоду Гетьманату.
2. Українська політична еміграція після поразки національної революції 1917–1921 рр.
3. Етнічна карта українських земель початку ХХ ст.
4. Причини поразки, історичне значення Української національно-демократичної революції.

Література до теми:

Визвольні змагання очима контррозвідника. (Документальна спадщина Миколи Чеботаріва) : Науково-документальне видання / вст. стаття: В. Сідак. Київ : Темпора, 2013. 287 с.

Волковинський В. Нестор Махно. Легенди і реальність. Київ : Перліт продакшн ЛТД, 1994. 253 с.

Корпус Січових Стрільців : воєнно-історичний нарис / ред. кол. О. Бабій, В. Зарицький, Д. Герчанівський, Б. Білинський. Чікаго : Друкарня видавництва Миколи Денисюка, 1969. 663 с.

Макарчук С. Українська республіка галичан. Львів : Світ, 1997. 191 с.

Павлишин О. Євген Петрушевич (1863–1940). Ілюстрований біографічний нарис. Львів : Манускрипт, 2013. 398 с.

Реєнт О. П., Рубльов О. С. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. Україна крізь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ : Альтернативи, 1999. Т. 10. 319 с.

Українська політична еміграція 1919–1945. Документи і матеріали / ред. кол. Ю. А. Левенець, В. А. Смолій та ін., упорядн. В. С. Лозицький та ін. Київ : Парламентське видавництво, 2008. 925 с.

Шліхта І. В. У путях марксизму: штрихи до портрета Дмитра Донцова (1883–1914). *Наукові записки НаУКМА. Історичні науки*. Київ, 2020. Т. 3. С. 12–23.

Електронні ресурси до теми:

Мій батько Павло Скоропадський: повний варіант інтерв'ю з Оленою Отт-Скоропадською. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jAX3e3fLgVg> (дата звернення 25.08.2021).

Чикаленко Є. Щоденник (1907–1917). Львів : Червона калина, 1931. 496 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=9228> (дата звернення 26.08.2021).

ТЕМА VI

РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ УТВЕРДЖЕННЯ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ (1920-1939 РР.). ДРУГА ХВИЛЯ ДЕЄВРОПЕЇЗАЦІЇ: ІДЕОЛОГІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ, ТРАГЕДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ 30-ИХ РР. ХХ СТ.

ПЛАН 1-го заняття

1. Воєнний комунізм та нова економічна політика: порівняльна характеристика.

2. Утворення Радянського Союзу. Остаточна втрата Україною незалежності. Цивілізаційна сутність СРСР.

3. Радянська політика індустріалізації та колективізації в Україні. Голодомор 1932–1933 рр. як акт геноциду проти українського народу.

5. Становище західноукраїнських земель у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини: порівняльний аналіз.

ПЛАН 2-го заняття

1. Політика «українізації»: основна мета, досягнення, наслідки. «Культурна революція».
2. Тоталітарні репресії комуністичного режиму проти українців у 30-х рр. ХХ ст.
3. Епоха «розстріляного відродження».

Література до теми:

Дашкевич Я. Політичне ошуканство чи провокація? Крах українізації 20-х – 30-х рр. / Я. Дашкевич. Україна вчора і нині. Нариси, виступи, есе. Київ : Інститут української археографії АН України, 1993. С. 78–89.

Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і Голодомор. Київ : Либідь, 1993. 275 с.

Кульчицький С. Володимир Ілліч Ульянов-Ленін: погляд з ХХІ століття. *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Міжвідомчий збірник наукових праць*. Київ, 2011. Вип. 20. С. 29–76.

Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919–1928). Київ : Основи, 1996. 396 с.

Кульчицький С. Обґрунтування Голодомору 1932–1933 рр. як геноциду у світлі концепцій Р. Конквеста й Р. Лемкіна. *Український історичний журнал*. 2018. № 4. С. 98–127.

Кульчицький С. Радянська індустріалізація на Донбасі: 1926–1938. Київ : Інститут історії України НАН України, 2015. 120 с.

Сервіс Р. Товариші. Комунізм: світова історія. Київ : Темпора, 2012. 616 с.

Снайдер Т. Криваві землі: Європа між Гітлером та Сталіним. Київ : Грані-Т, 2011. 448 с.

Електронні ресурси до теми:

Грицак Я. Про невігластво, яке переростає в печерний ура-патріотизм. Баталії навколо визнання Бундестагом Голодомору геноцидом. URL: https://zaxid.net/pro_neviglastvo_yake_pererostaye_v_pecherniy_ura_patriotizm_n150_8643 (дата звернення: 20.08.2020).

Дерев'яний І. Польська окупація Західної України в 1918-1939 роках. Як це було. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/4d4b20cabaaa8/> (дата звернення 26.08.2021).

Мельник А. Мовчання буває злочинним: чому історик Грицак має піти з українсько-німецької комісії. URL:

ТЕМА VII

УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939 – 1945 РР.). СТАНОВИЩЕ В УКРАЇНІ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1946 – 1953 РР.). РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА В ПОВОЄННИЙ ЧАС

ПЛАН 1-го заняття

1. Українське питання в політиці європейських країн напередодні війни. Доля Карпатської України.
2. Пакт Молотова-Ріббентропа та поділ тоталітарними державами сфер впливу в Європі.
3. Встановлення більшовицького режиму на західноукраїнських землях.
4. Німецько-радянська війна і встановлення нацистського окупаційного режиму.
5. Розгортання Руху Опору в Україні: ОУН-УПА, радянські партизани.
6. Завершення війни. Адміністративно-територіальні зміни на українських землях після її завершення.

ПЛАН 2-го заняття

1. Особливості повоєнної відбудови в УРСР.
2. «Лисенківщина» і «ждановщина» в Україні.
3. Політика радянської влади супроти церкви. Ліквідація УГКЦ.
4. Політичне протистояння українців та поляків у 40-х рр. XX ст. Операції «Вісла» та «Захід».

Література до теми:

Антонюк Я., Трофимович В. Підпілля ОУН та УПА в умовах «фронтового періоду» (1943–1944 рр.). *Український історичний журнал*. 2020. № 3. С. 27–39.

Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-і рр.). *Україна крізь віки* : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ: Альтернативи, 1999. Т. 13. 303 с.

Дашкевич Я. Акція «Вісла» – важкі питання. *Україна. Наука і культура*. Київ, 2008. Вип. 34. С. 16–24.

Ерліхсон І. Смакування раю. Київ : Темпора, 2011. 256 с.

Віднянський С. В., Вегеш М. М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. Київ : Інститут історії України НАН України, 2021. 371 с.

Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Світ після 2 вересня 1945 р. *Український історичний журнал*. 2015. № 5. С. 4–18.

Війна і міф. Невідома Друга світова / Бігун І. та ін. ; за заг. ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 270 с.

Зашкільняк Л. Українсько-польські відносини в роки Другої світової війни: проблеми інтерпетації. *«Волинь-43:» міфи і реальність : зб. наук. праць / упоряд. Кучерепа М. М., Шваб А. Г. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. С. 27–42.*

Козицький А. М. Депортація кримських татар та інших народів Криму. *Українська орієнталістика : збірник наукових праць. Київ, 2012. Вип. 6 : Матеріали міжнародної наукової конференції «Кримські татари: етногенез, історія державних інституцій, міграційні процеси, культурна спадщина» (Київ, 20 жовтня 2012 р.). С. 120–125.*

Козицький А. Українсько-польський конфлікт 1943 р. на Волині: аналіз за методикою геноцидних студій. *Український історичний журнал. 2019. № 6. С. 4–19.*

Мінк Ж., Неймайер Л. Європа та її болісні минувшини. Київ : Ніка-Центр, 2009. 271 с.

Мотика Г. Від розброєння Армії крайової на Люблінщині до операції «Захід»: винищення польського й українського підпілля підрозділами радянської 64-ї дивізії внутрішніх військ у 1944–1948 рр. *Український історичний журнал. 2020. № 3. С. 54–65.*

Мрака І. Б. Червона армія очима львів'ян восени 1939 р. *Український історичний журнал. 2016. № 1. С. 98–112.*

Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2010. 590 с.

Савчин М. Тисяча доріг. Спогади жінки учасниці підпільно-визвольної боротьби під час і після Другої світової війни. Київ : Смолоскип, 2017. 544 с.

Снайдер Т. Криваві землі: Європа поміж Гітлером та Сталіним. Київ : Грані-Т, 2011. 448 с.

Филонович В. Березневі дні Карпатської України / вступна стаття, упоряд., коментарі В. Власенка. Суми : ФОП Наталуха А. С., 2009. 99 с.

Шевченко І. Польща в історії України. *Ї : незалежний культурологічний часопис. Львів, 1997. № 10. С. 6–23.*

Електронні ресурси до теми:

Виступ д-ра М Брашайка на Соймі Карпатської України, 15.03.1939. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YLxkdz6AMvw> (дата звернення 25.08.2021).

Виступ о. Августина Волошина на Соймі Карпатської України. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bpbF7gmMA5w> (дата звернення 25.08.2021).

Відеоекскурсія Музеєм «Тюрма на Лонцького». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=M2dtUtlJg8&t=1s> (дата звернення 25.08.2021).

Гриневич В. Між молотом і ковадлом. URL: <https://tyzhden.ua/History/71738> (дата звернення 18.08.2021).

Листи до Степана Бандери (1946-1959*). URL: <http://ounuis.info/fonds/personal-fond-s-bandera-f21/769/lysty-do-stepana-bandery-19461959.html> (дата звернення 25.08.2021).

Литвин М. Хто відібрав в українців Закерзоння, акція Вісла, етноцид чи переселення? Микола Литвин. Без брому. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aqUOUqsCKYc> (дата звернення 25.08.2021).

Павлишин А. «Акція Вісла» та історія книги, що у 1991 р. не потрапила до читача. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=a1b0TAQQYW4&t=1s> (дата звернення 25.08.2021).

Пагіря О. «Найбільша проблема Європи»: міжнародна гра навколо Карпатської України на зламі 1938-1939 років. URL: <https://uamoderna.com/md/pahiry-a-karpatska-ukrajina> (дата звернення 18.08.2021).

Патриляк І. Внесок УПА в боротьбі з нацизмом. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8LOo5COwYMQ> (дата звернення 25.08.2021 р.).

Патриляк І. 80-ліття проголошення Акту відновлення Української Держави. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Wa6oLFgb08k> (дата звернення 25.08.2021).

Струве К. Масові вбивства в'язнів львівських тюрем: що відомо про місця та кількість жертв? URL: <https://uamoderna.com/md/struve-lonckoho> (дата звернення 19.08.2021).

Турій О. Як УГКЦ «возз'єднали» з РПЦ, спецоперація «собор», агенти у Церкві. Олег Турій. Без брому. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=OUK0IfjSkhE> (дата звернення 25.08.2021).

ТЕМА VIII

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ «ВІДЛИГИ» ТА В ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ КРИЗИ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ (1954 – 1985 РР.). ВІДРОДЖЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ТА КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ СЬОГОДНІ

ПЛАН 1-го заняття

1. Суспільно-політичне життя в УРСР після смерті Сталіна. Хрущовська відлига та її наслідки для України. Репресії проти населення Західної України.
2. Період застою (брежнєвщини): загальні риси.
3. Курс на «перебудову» М. Горбачова, його основні поняття (демократія, гласність).
4. Розпад СРСР. Проголошення незалежності України та її утвердження.
5. Основні тенденції розвитку України у 1990-х – 2000-х рр.
6. Успіхи та проблеми України сьогодні. Сучасний цивілізаційний вибір – євроінтеграція України.

ПЛАН 2-го заняття.

1. Рух шістдесятників. Дисидентство.
2. Основні тенденції розвитку сучасної української культури.
3. Українська діаспора та її культурне життя сьогодні.

Література до теми:

Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-і рр.). Україна кризь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ : Альтернативи, 1999. Т. 13. 303 с.

Головко В. В. Україна в умовах антитерористичної операції та російської збройної агресії (2014 р.). *Український історичний журнал*. 2015. № 3. С. 176–193.

Гула Р. В., Передерій І. Г. Російський фашизм: ідеологічні основи, історія становлення та сучасні модифікації. *Український історичний журнал*. 2017. № 2. С. 160–182.

Залізняк Л. Україна та Росія: війна цивілізацій. *Універсум : журнал політології, футурології, економіки, науки та культури*. 2017. № 3–4. С. 4–11.

Касьянов Г. В. Система владних відносин у сучасній Україні: групи інтересу, клани та олігархія. *Український історичний журнал*. 2009. № 1. С. 160–180.

Кульчицький С. Передумови, перебіг і підсумки «параду суверенітетів». *Український історичний журнал*. 2018. № 5. С. 163–191.

Кульчицький С. В. Суспільно-політичне й соціально-економічне становище України в 2010 – першій половині 2015 рр.. *Український історичний журнал*. 2015. № 3. С. 154–175.

Рендюк Т. Етнокультурна спадщина зарубіжних українців. *Народна творчість та етнологія*. 2019. № 6. С. 7–13.

Ткаченко В. М. Росія та Захід: реінкарнація геополітики. *Український історичний журнал*. 2016. № 1. С. 162–175.

Електронні ресурси до теми:

Василь Стус читає свої вірші. URL: <http://ounuis.info/fonds/audio-documents-31/1414/vasyl-stus-chytaie-svoi-virshi.html> (дата звернення 25.08.2021).

Качараба С. Українці за океаном: загублені на Гаваях, рабство Бразилії, гомстеди Канади. Без брому. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1v5ZK1pl5pk> (дата звернення 25.08.2021).

Овсієнко В. КГБ проти дисидентів. Сорок років погрому шістдесятників. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2012/01/12/68574/> (дата звернення 25.08.2021).

Перелік тем рефератів/есе

1. Культурна спадщина Київської Русі та сучасні дискусії про її спадкоємців.
2. Скульптор Йоган Георг Пінзель – життя і творчість.
3. Галицька архітектурна школа. Сакральна архітектура Львова.
4. Львів – культурна столиця України?
5. Іполіт (Володимир) Терлецький – український церковний інтелектуал.
6. Берестейська церковна унія (1596 р.) і її оцінки в історичній літературі.
7. Запорожці на Кубані.
8. *Per aspera ad astra*. Життєвий шлях Йосифа Сліпого.
9. Симон Петлюра – борець за Незалежність України.
10. Бій під Малими Міньками. Трагедія Базару.
11. Український хоровий диригент Олександр Кошиць.
12. Холодний Яр – символ боротьби за Незалежність України.
13. Стаханівський рух: правда і вигадка.
14. Дивізія СС «Галичина» – приклад колабораціонізму?
15. Культура українського народу в контексті світової культури.
16. Проблеми цивілізаційно-культурної ідентифікації українців.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ студентам заочної форми здобуття освіти у міжсесійний період, підготовки та написання контрольних робіт.

З метою найбільш ефективного самостійного вивчення дисципліни студент повинен дотримуватися певних настанов та методичних порад. Слід дотримуватись наступної схеми вивчення окремих тем:

1. ознайомлення із змістом навчальної програми і методичними порадами;
2. вивчення питань тем за списком рекомендованої літератури;
3. самоперевірка отриманих знань;
4. додаткове вивчення за навчальною літературою матеріалу, що недостатньо засвоєний.

Для впорядкування знань і кращого їх закріплення студенти й виконують домашню контрольну роботу. Контрольна робота повинна бути написана за допомогою комп'ютерного набору (шрифт Times New Roman 14, інтервал 1,5). У кінці роботи повинен бути список використаної літератури в алфавітному порядку, оформлений відповідно до стандарту.

Відповіді на питання контрольної роботи повинні бути зрозумілими та грамотними.

На титульній сторінці повинна зазначатися назва теми, прізвище, ім'я, по-батькові студента, домашня адреса.

В кінці роботи – особистий підпис студента, дата її виконання, список літератури.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Загальна характеристика стародавньої історії України.
2. Племена трипільської культури.
3. Становлення та розвиток державотворчої традиції: кіммерійці, скіфи, сармати.
4. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.
5. Східнослов'янські племена в IV–IX ст.: етногенез, перші згадки.

6. Київська Русь. Основні етапи її розвитку.
7. Тесть Європи – князь Ярослав Мудрий.
8. Причини, характер та наслідки феодальної роздробленості Русі.
9. Прийняття християнства та його значення.

10. Соціально-політичний устрій Київської Русі.
11. Утворення Галицько-Волинського князівства.
12. Внутрішня та зовнішня політика Данила Романовича.
13. Монгольська навала на Русь.
14. Культура давньоруської держави.
15. Українські землі під владою Литовського князівства та Польського королівства.
16. Кревська унія.
17. Люблінська унія та її наслідки для України.
18. Берестейська церковна унія: причини, суть, наслідки.
19. Виникнення та устрій Запорізької Січі.
20. Побут та звичаї українського козацтва.
21. Козацько-селянські повстання XVI–XVII ст. Причини поразок.
22. Причини, характер та періодизація визвольної війни 1648–1654 рр.
23. Березневі статті. Входження під російський протекторат.
24. Боротьба за збереження незалежності. Поділ України на Лівобережну та Правобережну.
25. Епоха Руїни: загальна характеристика.
26. Оцінка діяльності гетьмана Івана Мазепи.

27. Культура України наприкінці XVII – у XVIII ст. Києво-Могилянська академія.
28. Україна та Північна війна 1700–1721 рр. Полтавська битва 1709р.
29. Пилип Орлик та його Конституція.
30. Етапи ліквідації російським самодержавством української автономії.
31. Останній гетьман – Кирило Розумовський.

32. Три поділи Речі Посполитої та їх наслідки для українських земель.
33. Періодизація національного відродження XIX ст.
34. Реформи освіченого абсолютизму Марії-Терезії та Йосифа II.
35. Руська Трійця.
36. Весна народів 1848–1849рр. та національний рух на західноукраїнських землях.
37. Посилення національного українського руху. Кирило-Мефодіївське братство.
38. Діяльність масонських лож
39. Декабристський рух в Україні.

40. Селянська, земська, судова, фінансова, освітня та військова реформи Олександра II в Російській імперії.
41. Культура України в XIX ст. Валуєвський та Ємський укази.
42. Рух громад в Україні в XIX ст.
43. Трагедія України в роки Першої світової війни. УСС.
44. Лютнева революція 1917 р. в Петрограді та піднесення національно-визвольного руху в Україні. Створення Центральної Ради.
45. Жовтневе збройне повстання в Петрограді. Проголошення Центральною Радою самостійності Української Народної Республіки (УНР).
46. Брестський мир і окупація України Німеччиною.
47. Гетьманат П. Скоропадського, основні напрямки внутрішньої та зовнішньої політики.
48. Директорія: Відродження УНР.

49. Акт злуки УНР та ЗУНР.
50. Уроки, наслідки та причини поразки Української революції 1917–1920 рр.
51. Встановлення радянської влади в Україні. Політика «воєнного комунізму».
52. Нова економічна політика.
53. Договірна радянська федерація та Україна. Утворення СРСР.
54. Причини, зміст та наслідки українізації.
55. Створення нового господарського механізму, індустріалізація.
56. Запровадження колгоспного ладу. Розкуркулення.
57. Утвердження сталінського тоталітарного режиму.
58. Голодомор 1932–1933 рр.
59. Репресії 20–30 рр. в Україні. Розстріляне Відродження.
60. Західноукраїнські землі у міжвоєнний період ХХ століття.
61. Початок II світової війни. Вхідження західноукраїнських земель до складу СРСР: його позитивні і негативні наслідки.
62. Україна в планах гітлерівської Німеччини. Карпатська Україна.
63. Німецький окупаційний режим в Україні в роки II світової війни.
64. Рух опору в роки II світової війни.
65. Українське питання напередодні II світової війни в міжнародній політиці.
66. Дивізія СС «Галичина» у складі німецької армії.
67. Українська Повстанська Армія.
68. Післявоєнна відбудова народного господарства та подальший розвиток України.
69. Операція «Вісла» та її наслідки для України.
70. Хрущовська відлига в Україні. Десталінізація.
71. Зародження дисидентського та правозахисного руху в Україні.
72. Україна у період «застою» (1965–1985 рр.).
73. Об'єктивна зумовленість та суть перебудовчих процесів в Україні 80-90-х рр.
74. Початок перебудови. Чорнобильська катастрофа 1986 р. Стан економіки.
75. Україна на шляху суверенітету та розвиток незалежної державності.
76. Конституція незалежної України.
77. Успіхи та проблеми розбудови України на сучасному етапі.
78. Основні тенденції розвитку сучасної української культури.
79. Помаранчева та Єврореволюції: порівняльна характеристика.
80. Українська діаспора.

Перелік питань для самостійного опрацювання:

Тема 1. Первісне суспільство і перші державні утворення на території України. Походження назви «Русь». Концепції походження держави Київська Русь та їх оцінка в сучасній історіографії. Етнічні процеси в Київській Русі. Початок формування української народності.

Тема 2. Політичне становище українських земель після Кревської унії 1385 р. Українські землі у складі Молдавського князівства, Московської держави та Османської імперії. Політичне становище українських земель після Кревської унії 1385 р. Українські землі у складі Молдавського князівства, Московської держави та Османської імперії. Основні напрямки зовнішньої політики. Історичне значення Запорізької Січі в боротьбі за державну незалежність.

Тема 3. Формування державницької ідеї в ході військових дій під проводом Б. Хмельницького і початок створення нової Української держави. Дипломатичні та

військові успіхи в 1650 р. Умови Білоцерківського договору 1651 р. Розгром польського війська під Батогом, бої під Монастирищем і Жванцем. Жванецька угода. Найхарактерніші ознаки Української козацької республіки, її суспільний та державний устрій. Андрусівське перемир'я 1667 р. та його наслідки для України. Вічний мир 1686 р. і остаточне завершення поділу України.

Тема 4. Антиукраїнська політика російського царизму. Циркуляр Валуєва 1863 р. та Ємський указ 1876 р. Українське питання в Державній Думі. Українська думська громада у I та II Державних Думах. Столипінська реформа та її проведення в Україні. Репресії проти українців в Російській та Австро-Угорській імперіях в роки Першої світової війни.

Тема 5. Державотворчі процеси в ЗУНР. Відновлення радянської влади в Україні у 1919 р. Радянсько-польська війна.

Тема 6. Національно-культурна політика державної партії в УРСР 30-х років. Боротьба з буржуазним націоналізмом. Розстріляне відродження. Карпатська Україна у вирі європейських подій.

Тема 7. Радянсько-німецький пакт про ненапад від 23 серпня 1939 р. та його оцінка. Возз'єднання західноукраїнських земель з Радянською Україною. Возз'єднання Закарпатської України з УРСР. Катастрофічні поразки 1941 р. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Бої за Донбас. Взаємовідносини радянських партизанів з ОУН-УПА. Демографічні наслідки війни. Включення УРСР у світову політику як однієї з фундаторів і членів ООН. Участь української делегації в Паризькій мирній конференції 1947 року. Голод 1946–1947 рр.

Тема 8. Передача Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа. Н. В. Щербицький як провідник русифікаторської політики центру. Політичні репресії 60-70-х років. Розгортання правозахисного і дисидентського руху. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Народження Народного руху України і перетворення його в опозиційну до КПРС силу. Угода про Співдружність незалежних держав. Затвердження державної символіки України.

Методи навчання

Викладання предмету проводиться за допомогою наступних методів:

- викладання лекційного матеріалу;
- використання тестів, відеофільмів, слайдів;
- опрацювання нормативної, навчальної літератури, а також періодичних видань;
- науково-дослідна робота;
- самостійна робота студентів.

Основними видами навчальних занять згідно з навчальним планом є:

- лекції;
- семінарські заняття;

- самостійна поза аудиторна робота студентів.

За джерелами знань використовуються такі методи навчання:

словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж;

наочні – демонстрація, ілюстрація;

практичні – семінари-дискусії; метод мозкового штурму; метод «переваги та недоліки»; ділові ігри.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Методи контролю

Система оцінювання здійснюється відповідно до вимог програми дисципліни та «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу», а також наказу ректора Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького) за № 42 «Про введення в дію «Тимчасового положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу».

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю під час навчальних занять – усне та письмове опитування, тестовий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену. Форма проведення іспиту – письмово-усна (комбінована).

Під час семестрового контролю враховуються результати здачі усіх видів навчальної роботи згідно із структурою залікових кредитів.

Критерії оцінювання студентів стаціонарної та заочної форми навчання

Система оцінювання здійснюється відповідно до вимог програми дисципліни та «Тимчасового положення про організацію освітніх послуг у ЛНУВМ та БТ ім.С.З.Гжицького - 2015» від 30.06.2015 р.

Поточний контроль проводиться викладачем під час аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної навчальної роботи, діагностика рівня сформованості компетенцій з метою його підвищення.

Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотнього зв'язку між викладачем та студентами у процесі навчання, управління освітнім процесом.

Інформація, отримана в процесі поточного контролю, використовується як викладачем (для коригування методів і засобів навчання), так і студентами (для самоаналізу та самооцінки своєї освітньої діяльності).

Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, контрольних робіт, тестування, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях тощо.

Всі види поточних контрольних заходів оцінюються за національною шкалою, входять в обчислення середнього арифметичного значення (САЗ).

Денна форма

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		екзамен
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумкова оцінка за 100 – бальною шкалою визначається на основі проведення поточного та підсумкового екзаменаційного контролю. Для розподілу балів за окремими видами оцінювання використовують таку формулу для студентів денної форми навчання:

$$50 (ПК) + 50 (E) = 100,$$

де: 50 (ПК) – 50 максимальних балів з поточного контролю (ПК), які може набрати студент за семестр;

50 (E) – 50 максимальних балів, які може набрати студент за екзамен.

Результати поточного контролю оцінюються за чотирибальною («2», «3», «4», «5») шкалою:

«5» – студент активно працює на семінарському занятті, дає повні правильні відповіді на запитання, приймає участь у дискусії, вирішує завдання;

«4» – студент повністю виконує завдання, демонструє знання теоретичних питань, але допускає неточності;

«3» – студент частково виконує завдання, наводить правильні факти, шляхи вирішення проблеми, але допускає помилки, частково відвідає на теоретичні запитання;

«2» – студент не виконує завдання, не відвідає на теоретичні запитання.

В кінці семестру обчислюється середнє арифметичне значення (САЗ) усіх отриманих студентом оцінок з наступним переведенням його у бали за формулою:

$$ПК = \frac{50 \times САЗ}{5} = 10 * САЗ.$$

Бал з поточного контролю може бути змінений за рахунок заохочувальних балів:

студентам, які не мають пропусків занять протягом семестру (додається 2 бали);

за участь в університетських студентських олімпіадах, наукових конференціях (додається 2 бали), на міжвузівському рівні (додається 5 балів);

за інші види навчально-дослідної роботи бали додаються за рішенням кафедри.

Розподіл балів для студентів заочної форми навчання:

$$30 (ПК) + 70 (КР+ЕК) = 100,$$

де 30 (ПК) – 30 максимальних балів з поточного контролю (ПК), які може набрати студент під час настановної та практично-екзаменаційної сесії.

Бал з поточного контролю може включати бали за відвідування, активність на заняттях тощо за рішенням кафедри.

70 (КР+ЕК) – бали за контрольну роботу (КР) та екзамен (ЕК), які максимально можуть становити 70.

При цьому виконання контрольної роботи (КР) у міжсесійний період оцінюється у 20 балів, складання екзамену – у 50 балів.

Навчально-методичне забезпечення

1. Войтович Н., Пожоджук Д. Історія України і цивілізаційний процес : методичні вказівки до семінарських занять та виконання самостійної роботи. Львів, 2021. 30 с.

Рекомендована література

Базова

Аркуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України ХІХ століття : навчальний посібник. Львів, 2016. 408 с.

Бойко О.Д. Історія України : Посіб. для студ. вузів. Київ : Академвидав, 2018. 720 с.

Бойко О. Новітня історія України 2014-2019 рр. Київ : Академія, 2020. 160 с.

Борисенко В. Й. Курс української історії з найдавніших часів до ХХ століття : навчальний посібник, 1996. 616 с.

Борисова О., Климов А. Історія української державності. Київ, 2018. 464 с.

Вівчарик М.М., Панченко П.П., Жмихова В.І. Українська нація: шляхи до самовизначення. Київ, 2001. 287 с.

[Відносини Польщі з Литвою, Білоруссю та Україною 450 років після Люблінської унії / за ред. Т. Стемпневського, Б. Сурмач. Київ : Ніка-Центр, 2020. 168 с.](#)

Voitovych N. Traditional beliefs held by the Ukrainians who lived in the Carpathians concerning the link between livestock and characters of «lower» mythology. *Tomsk state university journal of history*. 2017. № 47. С. 116-120.

Войтович Н., Гримак О. Традиційна гостинність українців та її значення для розвитку туризму. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. Вип. 48. С. 198-200. Войтович Н. Традиційна гостинність українців Карпат: етнотуристичний аспект. *Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму: зб. матер. V Регіональної наук.-практ. конф. (Львів, 30 березня 2017 р.)*. Львів : ЛІЕТ, 2017. С. 62-68.

Voitovych N., Hlushko M. Problems and prospects of development of ethnotourism in the Ukrainian Carpathians. *Bulletin of Mariupol State University. Series : History. Politology*. 2018. Vol. 22-23. S. 9–16.

Voitovych N.M. Demonological layer of folk culture (exemplified by the birthing ritualism of the boykos). *Znanstvena misel*. № 36. 2019. Vol 3. S. 6-10.

Voitovych N. Characters of Carpathian folk demonology and their relationship with the home locus. *International independent scientific journal*. Kraków, 2020. №20. VOL. 2. P. 40-45.

Войтович Н., Бричка Б., Гримак О. Жебрацтво як девіація: історичний та соціальний аспекти. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : історичні науки*. 2021. Том 32 (71) № 3. С. 39-44.

Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX-XX століття. Київ : Генеза, 2000. 360 с.

Громенко С. 250 років фальші: російські міфи історії Криму. Київ: Фоліо, 2019. 255 с.

Грушевський М. Ілюстрована історія України. Реприн. вид. Львів, 1990. 524 с.

Довідник з історії України. Київ, 2001. 1135 с.

Дорошенко Д. І. Нарис історії України. Львів, 1991. 573 с.

Дуцик Д. [Збройний конфлікт в термінах : путівник для України. Київ, 2019](#). 235 с.

Василенко С. Д. Європейський вибір України : монографія. Одеса, 2003. 212 с.

Глотов Б. Б. Культурно-цивілізаційна ідентифікація українського народу : монографія. Дніпропетровськ, 2002. 218 с.

Горелов М.Є., Моця О.П., Рафальський О.О. Цивілізаційна історія України : нариси. Київ, 2006. 632 с.

Литвин В. Україна : Європа чи Євразія? Київ, 2004. 512 с.

Кормич Л. І., Багацький В. В. Історія України від найдавніших часів до XXI століття : навчальний посібник. Харків, 2001. 480 с.

Мицик В. Ф. За законом світового ладу: трипільська цивілізація і світогляд українського народу : наукове видання. Київ, 2007. 328 с.

Ткаченко В. М., Ресент О. П. Україна на межі цивілізацій (історико-політологічні розвідки) : монографія. Київ, 1995. 160 с.

Історія України : підручник / В.А. Качкан та ін. ; за ред. В.А. Качкана. Київ, 2018. 360 с.

Плохій С. Брама Європи. Історія України від скифських воєн до незалежності. Харків: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 496 с.

Полонська-Василенко Н. Історія України. Київ, 1993. 717 с.

Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ, 1998. 728 с.

Субтельний О. Україна. Історія. Київ : Либідь, 1991. 512 с.

Хоткевич Г. Історія України (до кінця XVI століття). Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 229 с.

Шевчук В. Козацька держава як ідея в системі суспільно-політичного мислення XVI – XVIII століть. У 2-х томах. Київ: «КЛІО», 2019. Кн. 1-2. 315 с.

Допоміжна

Гай-Нижник П. Нотатка про майбутнє погруддя Болбочану і визволення ним Криму. *Історична правда*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2020/09/17/158133/> (дата звернення: 20.09.2020).

Іванченко Р. Історія без міфів. Київ, 1996. 335 с.

Історія України : документи і матеріали / Укладання В. Короля. Київ, 2002. 448 с.

Історія України : навчальний посібник / за ред. В. А. Смоля. Київ, 1997. 424 с.

Історія України / за ред. Б. Д. Лановика. Київ, 2000. 574 с.

Крипякевич І. Історія України. Львів, 1993. 519 с.

Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України. Київ, 2001. 320 с.

Лановик Б. Д., Лазарович М. В. Історія України : навчальний посібник. Київ, 2001. 698 с.

Остафійчук В. Ф. Історія України. Сучасне бачення : навчальний посібник. Київ, 2002. 348 с.

Ричка В. [«Веселиє Русі...»: Пияцтво як суспільний феномен Давньоруської держави](#). *Український історичний журнал*. 2020. № 2. С. 46.

Руккас А. Армія УНР: рік 1920. *Історична правда*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2020/09/2/158059/> (дата звернення: 20.08.2020).

Рябенко С. Політичні нащадки пакту Молотова-Ріббентропа. *Історична правда*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2020/06/15/157663/> (дата звернення: 20.06.2020).

Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків : в 3 т. Київ, 1990-1991. Т.1. 592 с. ; Т.2. 560 с. ; Т.3. 530 с.

Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богущкий, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новоханько. Київ, 2007. 680 с.

Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури допочатку XVIII століття. Львів, 2001. 250 с.

Інформаційні ресурси

Офіційний сайт Українського інституту національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>

Офіційний сайт України модерної: міжнародного інтелектуального часопису. URL: <https://uamoderna.com/index.php>

Офіційний сайт електронної бібліотеки «Історична спадщина України». URL: <https://nibu.kyiv.ua/greenstone/cgi-bin/library.cgi>

Офіційний сайт «Історичної Правди» - онлайн-видавання суспільно-історичного, науково-популярного видання. URL: <http://www.istpravda.com.ua/>